

Zondag 17 September 2017

Toespraak Sarah Katznelson-Slager in parochiehuis

Allereerst wil ik u allemaal bedanken voor de komst vandaag! In het bijzonder het bestuur van de Struikelstenen Klaas Marion en de anderen die heel mooi werk hebben verricht om deze dag te kunnen laten slagen: alle eer! Ik vind het heel bijzonder dat mijn kinderen en kleinkinderen hier samen in Steenwijk aanwezig zijn. Mijn twee dochters Irith die speciaal uit Israël is gekomen, en Tammar met haar man Jitzchak, mijn kleinkinderen, Niv de oudste die in Zuid-Korea zit te studeren en er helaas niet bij kon zijn, mijn kleindochter Shanie die speciaal hier heen gekomen is helemaal uit New-York en natuurlijk de drie gebroeders uit Amstelveen: Omri, Nir en Ron!

Mijn bedoeling vandaag is dit keer het niet over de oorlog te hebben, maar wel over dingen die daar betrekking op hebben. Alles wat mijn familie en mij is overkomen is in de oorlog, staat allemaal te lezen in de twee boeken van Jan van Rossum (voor wie daar interesse in heeft). Het enige wat ik wel wil zeggen is dat de oorlog mijn leven bewust en onbewust heeft beïnvloed. Om die tijd samen te vatten, kan ik het bekende lied van Leo Vroman citeren:

"Kom vanavond met verhalen,
Hoe de oorlog is verdwenen
En herhaal ze honderd malen
Alle malen zal ik wenen"

Ik vraag mij wel eens af: wat hebben wij geleerd van deze oorlog of wat heeft de wereld geleerd? Ik denk niet veel; wat zal de toekomst ons brengen, niemand die het weet. Ook vraag ik mij af: hoe heeft het kunnen gebeuren waarom moest dat allemaal?

Ik moet u wat vertellen wat eigenlijk in het kort alles voor mij persoonlijk symboliseert. Na 30 jaar kwam ik voor het eerst weer in Steenwijk aan. Ik reisde met de trein via Zwolle. In Meppel stapten de meesten uit en in de coupé van de trein bleven een paar pubers met elkaar giechelen. We kwamen aan in Steenwijk en iedereen stapte uit. De pubers waren meteen verdwenen het begon te regenen. Daar stond ik helemaal alleen op het perron. Niemand die mij kwam afhalen. Niemand van de familie, niet mijn grootmoeder Saartje, niet mijn vader of oom niemand! Er was niemand meer! Uit de verte zag ik het huis van de Tantes in de Tromp Meesterstraat.... Een begin voor een boek? Misschien? Vandaag de dag gebeurt dat niet meer. Als ik nu naar Steenwijk kom, staat Wieske of Harma of beiden mij op te wachten en daarvoor wil ik ze heel hartelijk danken! Ook Jacqueline en Hans zijn er altijd om mij op te vangen en waren ze ook al een paar keer bij mij in Israël.
Dat wat ik bedoel met Steenwijk zal ik zo meteen zeggen.

Hier hebben onze voorouders niet alleen gewoond maar hier liggen ook onze wortels. De familie Slager bijvoorbeeld woonde hier al vanaf begin van de 17de eeuw; de Zeehandelaars iets later. Mijn overgrootmoeder, de moeder van Saartje, had de verantwoordelijkheid voor het rituele bad, het mikve, naast de synagoge. De Joden leefde hier en voelden zich net als andere Steenwijkers geheel verweven met de samenleving; ze waren hier geboren en getogen.

Zondag 17 September 2017

Steeds als ik hier weer ben, voel ik mij helemaal en betrokken bij de stad als een echte Steenwijker. Het is alsof ik hier nooit weg ben geweest en in mijn herinneringen was Steenwijk heel helder. Menigmaal had ik heel erge heimwee. Steenwijk was voor mij de tuin van Eden.

Vóór Steenwijk was de verschrikkelijke oorlog die ik in België heb meegemaakt. En daarna de moeilijke jaren van acclimatiseren in de nieuwe staat Israël. Voor mij is Steenwijk allereerst de zaak in de Oosterstraat en Annie en Aukje (Vrouwkje Posthumus die net als een moeder voor mij was met alle mooie herinneringen). Het plein voor de Oosterpoort (nu een parkeer plaats), waar ik altijd gespeeld en gefietst heb. De Steenwijker toren Rams Woerthe met zijn hertjes, zwanen en eendjes, de Paarden markt. Verder mocht ik nooit van mijn moeder. Pas na jaren begreep ik waarom. Het was vlakbij de Meester Tuttelstraat 11, het laatste adres waar ze samen met mijn vader gewoond had. Dat deed pijn en joeg teveel herinneringen op. Het Steenwijker Diep, en de Koeienmarkt met de kermis en de poppenkast met Jan Klaasen en Katrijn, school A met juffrouw Meier en juffrouw Meulenman, met mijn vriendinnetjes Trudie Mulder en Tineke, het schaatsen op de gracht naast de H.B.S, de fröbelschool de padvinderij, het Rode Dorp met Aukjes vader waar ik verwonderd keek hoe hij de grafstenen graveerde met met mooie letters, Aukjes grote broer en haar twee zusters, de Goeman Borgesiusstraat, het zwembad niet te vergeten met het Slingerbos ervoor en de begraafplaats waar wij vaak gingen wandelen.

In de jaren 50 van de vorige eeuw waren er velen die emigreerden naar de Verenigde Staten of naar Canada en Australië of Nieuw-Zeeland. Voor de Joden was Israël een aantrekkingspunt. De uitroeping van de Joodse staat maakte het nog meer veroorloofd om naar Israël te emigreren. Dit was zeker een uitvloeisel van de oorlog. Ware de oorlog er niet geweest, zouden we dan gegaan zijn? Een goede vraag, ik vrees van niet.

Na de oorlog waren er zoveel herinneringen ook in Steenwijk die het moeilijk maakten om mee te leven. Zodoende werd besloten om te emigreren en een nieuw leven tegemoet te gaan; een moedig besluit.

Ik heb de opbouw van Israël gezien van het begin tot de staat van vandaag. Niets was vanzelfsprekend; alles was nieuw en in deze jonge samenleving was geen ervaring. Daar kwam nog bij dat we nog steeds met vernietiging bedreigd werden door de Arabische landen om ons heen. De grote emigratie van de joden uit de Arabische landen maakte het er niet gemakkelijker. Er waren gewoon geen woningen voor al deze mensen en ze werden ondergebracht in tenten. Meestal met grote families en kinderen uit een heel andere cultuur die wij niet kenden. Ook spraken ze natuurlijk de taal niet en er waren vele analfabeten onder hun wat de situatie er niet makkelijker op maakte.

Ik heb alle oorlogen meegemaakt en nog is er geen vrede en wij leven nog steeds in angst, maar kunnen onszelf verdedigen. We hebben een van de sterkste legers ter wereld. In dat opzicht kan ik mijzelf "het kind van de oorlog" noemen. In de oorlog geboren en meer dan vijf oorlogen meegemaakt. We hebben ons land niet op een zilver presenterblaadje gekregen, maar er hard voor moeten vechten. Emigreren, een mooi woord maar ik weet niet of iemand zich kan realiseren wat dat woord inhoudt. Je komt in een heel ander land waar je de taal en de gewoontes niet van kent. Het klimaat, de omstandigheden, alles was nieuw en

Zondag 17 September 2017

moest nog opgebouwd worden. Er was nog niets, ook was er niet genoeg te eten, alles was op de bon. Als er bekend werd gemaakt dat er een product zoals eieren, suiker, vis, vlees zou worden verdeeld, moest je daarvoor de gevraagde bonnen hebben en uren in de rij staan. Mensen leefden in tenten er waren Joden van alle delen van de wereld. Van West- en Oost-Europa en ook van de Arabische landen die een heel andere cultuur en gewoontes hadden.

Ik kan mij de *Alija* (Hebreeuws voor 'naar boven' of 'opgang' naar Jeruzalem), de emigratie, goed herinneren Ik was toen 9 jaar oud het was eind oktober 1951. We sloten de deur in de Oosterstraat. Er was niemand die ons vaarwel kwam zeggen. Met de trein gingen we naar Amsterdam. Daar sliepen wij in een hotel. De volgende ochtend was er opeens een vreselijk lawaai van jonge Israëliërs met koffers op de gang en op de trap. Wij zaten beneden en keken toe. Opeens zag een vrouw mijn moeder: "Hé Lies, wat doe jij hier? Wat? Gaan jullie naar Israël? Niet doen, jongens, daar is het vreselijk ik kom daar net vandaan. Daar is niets!" Leuk.....! Hier blijven!

Maar we zijn wel gegaan, samen met de familie van Be Gokkes. Eerst met de trein naar Parijs. Daar zijn we met z'n allen een week gebleven. Tijdens een rondrit in een bus in het hartje van Parijs kwam er een hele dikke mevrouw naar binnen. Mijn moeder en Greet Gokkes zaten op de voorste bank en zeiden tegen elkaar: "Moet je haar zien, die dikzak," waarop het antwoord was in vloeiend Nederlands: "Vindt u, mevrouw?"

Vanaf Parijs ging het zuidwaarts met de nachttrein tot Marseille. In de haven van Marseille een lawaai en chaos en duizende mensen krioelden door elkaar heen. Wij rennen achter een kruier met al onze koffers door die chaos; we waren bang hem uit het oog te verliezen. De enige van onze groep die goed Frans kon spreken was mijn moeder. Dus moest zij de leiding overnemen. Dat ging gepaard met roepen en ook schreeuwen ....

Vandaar per boot, de *Kedma* geheten, een 'notendop', naar Israël. De reis duurde vijf dagen. Het enige wat ik mij kan herinneren waren de zware stormen. Het was november geworden. Ik kon niets in mijn maag houden want ik was zeeziek. Ik werd naar de baby-afdeling gestuurd voor pap maar zonder resultaat.

Na vijf dagen gehotst te hebben op de Middellandse Zee kwamen we eindelijk in Haifa aan.

Ik zal een paar anekdotes aanhalen er zijn er natuurlijk nog veel meer om een beeld te geven:

Na uren wachten kwamen er ambtenaren aan boord en kreeg ik mijn naam Sarah in plaats van Sera. Zonder mijn toestemming. Waarom? Omdat Sera geen Joodse naam was. Mijn echte naam was Sarah; ik ben genoemd naar mijn grootmoeder Saartje. Mijn moeder noemde mij altijd Sera omdat in de oorlog Sarah gevaarlijk was.

Toen we eindelijk van de boot af waren, stond daar meneer Palm die een van de vijf compagnons was van de zogenaamde limonadefabriek waar wij ook deel in hadden. Met alle koffers eerst met een taxi naar boven op de Karmel. Haifa ligt op een berg met de haven beneden. Wat we gegeten hebben weet ik niet meer, alleen dat het heel eenvoudig was en niet lekker.

Zondag 17 September 2017

Toen gingen we naar ons huis in Hadar –Am, een hele nieuwe nederzetting dicht bij Netanja en ten noorden van Tel- Aviv met allemaal uit Nederland afkomstige Joden. Er stonden al een paar huizen met een weg van zand. Het enige wat er verder te zien was , was zand, zand en zand.

De taxi reed weg nadat alle koffers waren uitgeladen en daar stonden we naast drie kleine barakjes zonder elektriciteit met alleen een klein kraantje en om te koken een primitief petroleumtoestel. De wc was buiten in een klein houten hokje met een soort ton met gat. Dat ding is ook een keer weggewaaid. Mijn moeder had daar met een feest gelegenheid een lied op gemaakt:

Het huuske dicht erbij is nog pas gelee
met onze buurvrouw To weggewaaid naar Be
Lang lang leve Hadar –Am,
we zijn hier met z'n allen en nemen het ervan" .....

Wij hadden de kleinste barak. De vloer was nog niet gegoten. Daar waren ze net mee bezig toen wij aankwamen. Toen mijn moeder dat zag riep ze: "de koffers niet openen. We gaan zo weer terug."

Wij hadden geld gestuurd en het huis zou klaar zijn. Toen wij er om vroegen begrepen ze niet waar wij het over hadden. Het heeft daarna nog wel haast twee jaar geduurd voordat het huis klaar was. In de tussentijd begon de regentijd met de harde regens. Wij zaten onder het blikken dak rondom een klein tafeltje en met een klein petroleumlampje . Boven ons hoofd ging het van boem, boem, boem.

Voor mij was er geen plaats; er kon geen bed meer bij. Dus iedere avond was er steeds weer overleg over waar ik terecht kon. Ik sliep steeds bij een andere buur in een van die huizen die er al stonden. 's Ochtend zag ik mijn moeder natuurlijk niet.

Op school was het nog erger. Ik kende de taal niet en zat er maar bij. Met rekenen was ik de beste en met Engels ook, maar dat Hebreeuws!

Het zand werd modder. er heerste er een epidemie van kinderverlamming. Vele kinderen in mijn klas waren zonder ouders. Ze waren wezen van de oorlog of kinderen van hele grote gezinnen die nog in tenten zaten. Deze kinderen moesten hard mee werken op de boerderijen waar ze ondergebracht werden. Vaak vielen ze in de klas van vermoeidheid in slaap.

Om kort te gaan: een hele moeilijke tijd en daar kwam nog bij dat de limonadefabriek op de fles ging met al ons geld. Lou heeft van alles gedaan om de kost te verdienen. Sinasappels plukken, in de bouw gewerkt, kinderen gereden., enzovoorts.

Tegelijk met het huis kregen we ook kippen en een sinasappelplantage waarin ook hard werd gewerkt. Het was een hele moeilijke tijd. Het leven was simpel, we hebben ons erdoorheen geslagen.

Achteraf kan ik wel zeggen dat mijn moeder en Lou nog een goede oude dag genoten hebben. Zoal ik al zei, heb ik Israël helemaal zien opbouwen en hebben we weer een goede nieuwe generatie gevormd.

Als ik vandaag terug kijk denk ik met alle moeilijkheden die er in het begin waren: wij hebben het goed gedaan, Ik heb twee fijne dochters met vijf kleinkinderen

עם ישראל חי - Am Jisrael Gai! - Het Joodse volk leeft!

Zondag 17 September 2017